

al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.

2. Cadoux Ch. *Droit constitutionnel et institutions politiques*. Vol. 1. Paris: Cujas, 1973, 384 p.

3. Rousseau J.J. *Contractul social*. Iași: Moldova, 1996, 292 p.

4. Muraru I. *Drept constituțional și instituții politice*. București: AC-TAMI, 1997, 238 p.

5. Voicu C. *Teoria generală a dreptului*. Ediția a III-a. București: Sylvi, 2000, 346 p.

6. Popa V. *Drept public*. Chișinău, 1998, 460 p.

7. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice*. Iași: Chemarea, 1993, 248 p.

8. Duculescu V., Calinoiu C., Duculescu G. *Drept constituțional comparat*. Vol. 1. București: Lumina Lex, 1999, 647 p.

LIBERTATEA OPINIEI ȘI EXPRIMĂRII ÎN DREPTUL NAȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Nicolae TERZI,
doctorand ULIM

SUMMARY

In Republic of Moldova, the right to freedom of the opinion and expression through various forms and methods demonstrates that these, by regulatory contained requirements, precisely correspond to the provisions stipulated in the international documents and develop national constitutional provisions.

Keywords: freedom of opinion; freedom of expression; right to information; freedom of the press; the media; broadcasting; interference

REZUMAT

În Republica Moldova, dreptul la libertatea opiniei și a exprimării prin diferite forme și metode, prin reglementările normative pe care le conține, corespunde întocmai prevederilor stipulate în documentele internaționale, dezvoltă normele constituționale naționale în domeniul respectiv.

Cuvinte-cheie: libertatea opiniei; libertatea exprimării; dreptul la informație; libertatea presei; mass-media; audiovizual; ingerințe

Introducere. Promovarea și ocrotirea drepturilor și libertăților cetățenești au depășit, în timp, limitele și granițele tradiționale, ca o consecință firească a cursului istoric în care omenirea s-a angajat, îndeosebi după cel de-al Doilea Război Mondial, în străduința de a se pune capăt exploatării și violenței, rasismului și discriminării naționale, inegalității între oameni [16, p. 168].

Dezvoltarea drepturilor și libertăților omului a luat o deosebită amploare după crearea, în 1945, a Organizației Națiunilor Unite și adoptării de către aceasta a Declarației Universale a Drepturilor Omului. După acest document monumental, în arhitectura drepturilor și libertăților omului au apărut și alte valoroase documente internaționale care au avut efecte importante pentru sistemele de drept naționale ale statelor-membre ale ONU.

Sistemul internațional de protecție a drepturilor omului se întemeiază pe obligațiunile convenționale asumate de state. Mecanismele instituite prin voința

statelor asigură o supraveghere internațională a punerii în aplicare a obligațiilor la care statele au achiesat [17, p. 138].

În domeniul drepturilor omului se ridică problema raporturilor dintre dreptul intern și dreptul internațional. Numeroase acte acceptă în prezent primatul dreptului internațional față de legile naționale, în primul rând al reglementărilor privind drepturile omului.

Republica Moldova a aderat la un șir de documente internaționale și regionale care conțin standarde unanim recunoscute în domeniul dreptului la exprimarea liberă a opiniei, angajându-se prin reglementări constituționale să îndeplinească întocmai și cu bunăcredință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

Potrivit art. 4 din Constituția Republicii Moldova, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica

Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale [1].

Manifestarea excesivă sau abuzivă a diversității de opinii, și mai ales de atitudini, poate conduce la anarhism, la o stare haotică, ce nu poate fi tolerată de nicio societate [4, p. 33]. Din această perspectivă, exercitarea dreptului la libera exprimare a opiniei, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Punerea corectă în aplicare a cadrului normativ privind reglementarea dreptului la libera exprimare a opiniei și difuzarea informației ridică mari obstacole, mai ales țărilor cu economii vulnerabile, unde bugetul de stat pentru implementarea unui program general de măsuri complementare este limitat.

Rezultate și discuții

Reglementare constituțională. Articolul 32 din Constituția Republicii Moldova [1] cu titlul *Libertatea opiniei și a exprimării*, prevede expres în alin. (1) că oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mij-

loc posibil. Observăm că norma constituțională pornește în prima parte a acestui alineat cu sintagma "oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii". *Inter alia*, considerăm aceasta o greșală substanțială pe care a comis-o constituantul moldovean, deoarece libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil este atribuită numai celor care dețin calitatea de cetățean al Republicii Moldova.

În *Comentariile Constituției Republicii Moldova*, Corneliu Gurin susține că în cazul unor cetățeni străini sau apatrizi, această garanție constituțională nu este operantă, deoarece interesele lor diferă, în genere, de cele ale cetățenilor statului, iar tratarea egală poate aduce ultimilor anumite prejudicii [2, p. 143].

Considerăm greșită totalmente această opinie, deoarece libertatea de exprimare este una universală. În art. 2 din Pactul cu privire la drepturile civile și politice, se dizolvă ideea garantării drepturilor și libertăților omului prin obligația statelor-părți care se angajează să respecte și să garanteze **tuturor indivizilor** care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în Pact, fără nicio deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare. Dreptul la libertatea de exprimare nu este un drept exclusiv politic, care ar fi atribuit doar celor ce dețin calitatea de cetățean al statului.

Din aceste considerente, este imperios necesar ca constituantul moldovean să repare această eroare constituțională și să garanteze dreptul la libera exprimare tutu-

ror celor care se află pe teritoriul Republicii Moldova, indiferent de calitatea pe care o dețin.

Cît privește denumirea art. 32 – *Libertatea opiniei și a exprimării* –, Corneliu Gurin consideră că o formulare corectă a titlului art. 32 ar fi *Libertatea de exprimare*, sau *Libertatea de exprimare a opiniei* [2, p. 143]. Nu putem considera incorectă denumirea actuală a art. 32, deoarece această denumire este preluată din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care în art. 19 stabilește că "Orice om are dreptul la libertatea opiniei și exprimării". Aceeași formulă este utilizată și în Principiile de la Johannesburg privind siguranța națională, libertatea de exprimare și accesul la informație, în care Principiul nr. 1 este denumit *Libertatea opiniei, de exprimare și a informației*. Este adevărat că în alte acte internaționale, cum ar fi, de exemplu, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, este folosită expresia *Libertatea exprimării*.

Oricum, considerăm că Corneliu Gurin are dreptate cînd propune ca art. 32 să poarte denumirea *Libertatea de exprimare*, deoarece libertatea de exprimare înseamnă o exteriorizare a opiniei, astfel că relația exprimare–opinie constă într-o raportare de la parte la întreg, fiindcă nu putem exprima ceea ce nu gîndim, iar exprimarea nu este altceva decît forma pe care o capătă opinia. Din aceste considerente, propunem ca în textul proiectului viitoarei Constituții a Republicii Moldova, constituantul să țină cont de această opinie la aprecierea corectă a articolului referitor la dreptul la libera exprimare a opiniei.

Corneliu Gurin consideră că garantarea libertății gândirii care

se conține în alin. (1) al art. 32 este o preluare a primei părți din art. 31 alin. (1) din Constituție, care garantează libertatea conștiinței [4, p. 143]. Nu susținem această opinie, deoarece nu trebuie confundate noțiunile *libertatea gândirii și libertatea conștiinței*. În acest sens, are perfectă dreptate prof. Andrei Smochină, când spune că libertatea gândirii și libertatea religiei sînt deseori considerate împreună cu libertatea opiniei [3, p. 139]. Însă, ”deseori considerate împreună” nu înseamnă nicidecum că ele evocă unul și același lucru. În acest sens, ne raliem părerii precum că libertatea gândirii se referă la toate domeniile gândirii umane, oricare ar fi originea și scopul lor: sînt protejate astfel religia, filozofia, morala, politica etc. El prevede, la fel, posibilitatea pentru individ de a-și exterioriza gândirea și de a o reda prin fapte, prin practicarea unui cult sau a unei activități politice [5, p. 360]. La aceasta am mai adăuga și activități cu caracter social, cultural, științific și de altă natură, care pot fi realizate de fiecare individ prin gândirea liberă.

Libertatea opiniei și exprimării nu este un drept absolut și, din aceste considerente, statul poate interveni cu unele restricții. Astfel, alin. (3) art. 32 din Constituție stabilește regula prin care sînt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, încitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Indisolubil legată de art. 32 este și reglementarea constituțională pe care o conține art. 34, *Dreptul la informație*, care stabilește: (1) ”Dreptul persoanei de a avea

acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”. În acest sens, Curtea Constituțională a Republicii Moldova, prin Hotărîrea nr.,19 din 16.06.1998, a constatat că dreptul la informație este un drept fundamental al omului, deoarece dezvoltarea persoanei în societate, exercitarea libertăților prevăzute de Constituție, inclusiv libertatea gândirii, a opiniei, a creației, a exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil, presupune și posibilitatea de a recepționa informații asupra vieții sociale, politice, economice, științifice, culturale etc. [6].

Alin. (2) al articolului comentat fixează dispoziția prin care autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sînt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal, iar alin. (4) prevede că mijloacele de informare publică, de stat sau private, sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice și, din aceste considerente, alin. (5) interzice de a supune cenzurii mijloacele de informare publică.

Reglementare legislativă. Republica Moldova dispune de mai multe acte legislative care vin să concretizeze și să dezvolte normele constituționale. Astfel, Legea nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare [7] reglementează anumite relații sociale ce urmează să asigure un echilibru între exercitarea dreptului la libera exprimare și apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și a vieții private și de familie ale persoanei.

Substanța materială a legii menționate corespunde întocmai reglementărilor care se conțin în Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (art. 10) și spețelor

din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) în domeniul protecției libertății de exprimare.

Capitolul I al Legii menționate, denumit *Dispoziții generale*, conține 13 articole prin care legiuitorul a indicat scopul și sfera de aplicare a legii, a explicat unele noțiuni principale care se conțin în textul legii, a definit *libertatea de exprimare*, inclusiv *libertatea de exprimare a mass-mediei*, a interzis *cenșura în mass-media*, a dezvoltat ideea *libertății publicului de a fi informat*; *dreptul la respectul onoarei, demnității și reputației profesionale*; *imunitatea în cauzele cu privire la defăimare*; *libertatea de a critica statul, autoritățile publice și persoanele care exercită funcții publice*; *dreptul la respectul vieții private și de familie*; *dreptul persoanelor publice și al persoanelor fizice care exercită funcții publice la respectul vieții private și de familie*, *dreptul la prezumția nevinovăției*, precum și *protecția surselor de informare*.

Capitolul 2 este destinat *Procedurii de examinare* și este constituit din 2 secțiuni: Secțiunea 1. *Procedura de examinare a cauzelor cu privire la defăimare* și Secțiunea a 2-a *Procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private și de familie*).

Legea a introdus procedura prejudicială de soluționare a cauzelor cu privire la defăimare. Instituirea acestei proceduri are scopul de a contribui la aplanarea extrajudicială a acestor dispute și ordonarea părților implicate. De asemenea, Legea a introdus cerințe suplimentare față de forma cererii de chemare în judecată, ce va ușura examinarea cererilor privind defăimarea. În Lege se explică modul de succedare a reclamantului în procedura cu privire la defăimare, se limitează măsurile

de asigurare a acțiunii, care pot fi aplicate în cauzele vizînd defăimarea, se clarifică sarcina probațiunii și prezumțiile ce urmează să fie aplicate în astfel de cauze, se explică modul de publicare a dezmințirii și replicii, modul de evaluare a prejudiciilor morale, cauzate persoanelor fizice și juridice, și circumstanțele care exclud răspunderea pentru defăimare. Legea prevede și procedura de examinare a cauzelor cu privire la apărarea vieții private în cazul exercitării libertății de exprimare [8].

Legea nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație [9] reglementează raporturile dintre furnizorul de informații și persoana fizică și/sau juridică în procesul de asigurare și realizare a dreptului constituțional de acces la informație, precum și principiile, condițiile, căile și modul de realizare a accesului la informațiile oficiale, aflate în posesia furnizorilor de informații. Legea are ca obiectiv principal crearea cadrului normativ general al accesului la informațiile oficiale; eficientizarea procesului de informare a populației și a controlului efectuat de către cetățeni asupra activității autorităților publice și a instituțiilor publice; stimularea formării opiniilor și participării active a populației la procesul de luare a deciziilor în spirit democratic.

Articolul 4 stabilește principiile politicii statului în domeniul accesului la informațiile oficiale, prevăzînd că: "Oricine, în condițiile legii, are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale. Exercițarea drepturilor prevăzute în prezentul articol poate fi supusă unor restricții pentru motive specifice care corespund principiilor dreptului internațional, inclusiv pentru apărarea securității naționale sau

vieții private a persoanei. Exercițarea drepturilor prevăzute în prezentul articol nu va implica în niciun caz discriminarea bazată pe rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau pe origine socială".

Legea presei nr. 243-XIII din 26.10.1994 [10] garantează tuturor persoanelor dreptul la exprimarea liberă a opiniilor și ideilor, la informare veridică asupra evenimentelor din viața internă și cea internațională prin intermediul publicațiilor periodice și al agențiilor de presă, care își desfășoară activitatea în condițiile pluralismului politic, precum și respectarea legislației cu privire la drepturile de autor.

Articolul 1 – *Libertatea presei* – în alin. (1) conține reglementarea prin care în Republica Moldova libertatea presei constituie un drept fundamental, consfințit de Constituție. Statul garantează tuturor persoanelor dreptul la exprimarea liberă a opiniilor și ideilor, la informare veridică asupra evenimentelor din viața internă și cea internațională prin intermediul publicațiilor periodice și al agențiilor de presă, care își desfășoară activitatea în condițiile pluralismului politic, precum și respectarea legislației cu privire la drepturile de autor.

Articolul 4, *Libertatea de exprimare și limitări de publicitate*, stabilește că publicațiile periodice și agențiile de presă publică, potrivit aprecierilor proprii, orice fel de materiale și informații, ținînd cont de faptul că exercițiul acestor libertăți ce comportă datorii și responsabilități este supus unor formalități, condiții, restrîngeri și unor sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică,

pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, ocrotirea sănătății, protecția moralei, protecția reputației sau apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare.

Articolul 20 fixează drepturile și obligațiile jurnalistului. Articolul 26 – *Răspunderea persoanelor oficiale* – prevede că persoanele oficiale ale autorităților politice sînt pasibile de pedeapsă în cazul în care:

a) au zădărnicit activitatea profesională legitimă a jurnalistului prin refuzul neîntemeiat de acreditare sau prin retragerea nejustificată a acreditării, ori în alt mod;

b) au exercitat asupra jurnalistului măsuri de constrîngere în scopul difuzării sau nedifuzării informației;

c) au divulgat sursa de informație sau pseudonimul autorului fără consimțămîntul acestora.

Legea nr. 260-XVI din 27.07.2006 *Codul audiovizualului al Republicii Moldova* [11] are drept scop asigurarea apărării drepturilor consumatorului de programe de a recepționa informații corecte și obiective, care ar contribui la libera formare a opiniei, asigurarea drepturilor radiodifuzorilor la libertate editorială și libertate de exprimare, instituirea principiilor democratice de funcționare a audiovizualului din Republica Moldova și stabilește, în spiritul drepturilor și libertăților constituționale, bazele juridice de reglementare a proceselor de:

a) concepere, transmisie și/sau retransmisie, prin intermediul mijloacelor de televiziune și radiodifuziune, a serviciilor de programe ale radiodifuzorilor aflați sub ju-

risdicția Republicii Moldova;

b) exercitare a controlului societății asupra activității instituțiilor în domeniul audiovizualului din Republica Moldova.

Reglementările din Cod de asemenea garantează moralitatea și asigurarea protecției minorilor, deoarece radiodifuzorul îi este interzisă difuzarea de programe care conțin orice formă de incitare la ură pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex.

Este interzisă difuzarea de programe care pot afecta grav dezvoltarea fizică, mentală sau morală a minorilor, în special programe care conțin pornografie, violență exagerată sau limbaj licențios.

Transmisia unor alte programe decât cele prevăzute în Cod, susceptibile de a afecta dezvoltarea psihică, mentală sau morală a minorilor se va face doar în cazul în care vor fi asigurate condițiile (prin selectare a timpului de emisie sau prin mijloace tehnice) ca minorii aflați în zona de acoperire să nu poată viziona și audia emisiunile respective.

Codul, prin conținutul său, trebuie să asigure și echilibrul și pluralismul politico-social din societate, deoarece, în spiritul respectării libertăților și a drepturilor fundamentale ale omului, prin transmisia și retransmisia serviciilor de programe se realizează și se asigură pluralismul politic și social, diversitatea culturală, lingvistică și religioasă, informarea, educarea și divertismentul publicului.

Este prevăzută dispoziția prin care pentru încurajarea și facilitarea exprimării pluraliste a curențelor de opinie radiodifuzorii au obligația de a reflecta campaniile electorale în mod veridic, echilibrat și imparțial. Concepțiile radiodifuzorilor privind reflectarea

campaniilor electorale se aprobă de Consiliul Coordonator al Audiovizualului și sînt prezentate Comisiei Electorale Centrale, în strictă concordanță cu legislația în vigoare.

Articolul 10 din Codul civil stabilește drepturile consumatorului de programe, prevăzînd în acest sens că, în Republica Moldova, dreptul la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiodifuziune și televiziune sînt garantate de lege. Radiodifuzorii sînt obligați să asigure obiectivitatea informării consumatorului de programe, favorizînd libera formare a opiniilor.

Articolul 16 prevede dreptul la replică, rectificare și la remedii echivalente, stabilind în acest sens că orice persoană fizică sau juridică, indiferent de cetățenie, naționalitate și domiciliu, care se consideră lezată în drepturile sale legitime și, în special, în reputația sa prin prezentarea în emisiune a unor fapte incorecte, are dreptul la replică, rectificare sau dreptul de a cere remedii echivalente în conformitate cu prevederile Codului civil. Radiodifuzorul asigură exercitarea dreptului la replică, rectificare sau la alte remedii echivalente și nu împiedică exercitarea acestuia prin impunere de termene și condiții nerezonabile.

Legea nr. 239-XVI din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional [12] stabilește normele aplicabile pentru asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, altor autorități publice și reglementează raporturile lor cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, cu alte

părți interesate, în vederea participării la procesul decizional. Legea are drept scop:

a) să asigure informarea multilaterală asupra procesului decizional din cadrul autorităților publice;

b) să asigure participarea directă a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional;

c) să eficientizeze procesul decizional în cadrul autorităților publice;

d) să sporească gradul de răspundere al autorităților publice față de cetățeni și societate;

e) să stimuleze participarea activă a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional;

f) să asigure transparența activității autorităților publice.

Domeniul de aplicare al prezentei legi îl constituie totalitatea raporturilor juridice, stabilite în cadrul procesului decizional, dintre cetățeni, asociații constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate, pe de o parte, și autoritățile publice, pe de altă parte.

Legea nr. 30 din 07.03.2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației [13] stabilește interdicția difuzării informației ce conține date personale cu impact negativ asupra copiilor. În mijloacele de informare în masă se interzice publicarea informației ce conține date cu caracter personal în cazurile în care:

a) se dau publicității date cu caracter personal ale unui copil bănuțit, acuzat ori condamnat pentru săvîrșirea unei infracțiuni sau contravenției, dacă acesta nu se ascunde de organele de drept ori de instanțele judecătorești, sau ale

unui copil care este victima unei infracțiuni ori contravenții, ceea ce permite identificarea acestuia;

b) se dau publicității datele cu caracter personal ale unui copil care fie și-a provocat leziuni corporale ori a încercat să o facă, fie s-a sinucis ori a făcut o tentativă de sinucidere, ceea ce permite identificarea acestuia;

c) se prezintă fotografii ale copiilor sau materiale video despre aceștia în contextul unor fenomene sociale negative, ceea ce permite identificarea copiilor;

d) informația respectivă jignește demnitatea copilului identificat și/sau lezează interesele sale superioare.

În serviciile de programe radio și televizate se interzice difuzarea informației cu impact negativ asupra copiilor ce conține: imagini ori fotografii ale corpului copilului decedat; imagini de natură pornografică; orice referire defavorabilă sau discriminatorie la originea etnică, naționalitatea, rasa ori religia unui copil, precum și la dizabilitatea acestuia; orice indicii care ar putea duce la identificarea copiilor implicați în situații cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, abuz sexual, abuz fizic sau psihic, dispute familiale, sinucideri, consum de droguri, abuz de alcool etc.), inclusiv în calitate de victime sau martori.

Legea nr. 939-XIV din 20.04.2000 cu privire la activitatea editorială [14] stabilește că activitatea editorială reprezintă totalitatea activităților editurii (organizatorice, de creație, economice) și constă în pregătirea pentru tipar, tipărirea și difuzarea diverselor genuri de tipăriri: cărți, ziare, reviste, note, calendare, ediții de artă etc. Activitatea editorială are următoarele etape: a) prepre-

ss – totalitatea procedeelelor orientate spre redactarea, traducerea, culegerea, corectarea, redactarea tehnică, ilustrarea și machetarea lucrărilor; b) tipărire – proces tehnologic de multiplicare a originalului editorial; c) difuzare – distribuirea producției editoriale prin rețeaua de comerț, biblioteci și pe alte căi.

Legea fixează și scopuri ale activității editoriale – a satisface necesitățile personalității, societății, statului în producție editorială.

Legea nr. 26-XVI din 22.02.2008 privind întrunirile [15] urmărește scopul de a garanta exercitarea de către oricare persoană a libertății întrunirilor în modul prevăzut de Constituția Republicii Moldova și de actele internaționale la care Republica Moldova este parte. Prin întrunire, în sensul legii, se are în vedere prezență temporară și intenționată a unui grup de persoane, aflate împreună cu scopul exprimării unor idei sau atitudini.

Concluzii. Analiza cadrului legislativ al Republicii Moldova privind dreptul la libera exprimare a opiniei prin diferite forme și metode demonstrează că acesta, prin reglementările normative pe care le conține, corespunde întocmai prevederilor care sînt stipulate în documentele internaționale, dezvoltă normele constituționale naționale în domeniul respectiv.

Ingerințele care pot fi admise exercitării drepturilor și libertăților fundamentale corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, sînt prevăzute prin reglementare constituțională (art. 54 din Constituția RM), care admit ingerințele numai în cazul în care sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării cetățenilor, ordinii

publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Referințe bibliografice

1. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994.
2. Corneliu Gurin. *Libertatea opiniei și exprimării*. În: *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Ed. ARC, 2009.
3. Andrei Smochină. *Libertatea conștiinței*. În: *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Ed. ARC, 2009.
4. Ion Deleanu. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. II, Iași: Ed. Fundația "Chemarea", 1993.
5. Jean-Loup Charrier, Andrei Chiriac. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Texte. Comentarii-jurisprudență*. Paris: Ed. Lexis Nexis SA, 2008, p. 360.
6. HCC a Republicii Moldova nr. 19 din 16.06.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-68/28 din 16.07.1998.
7. *Legea cu privire la libertatea de exprimare* nr. 64 din 23.04.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 117-118/355 din 09.07.2010.
8. Vladislav Gribincea, Anastasia Pascari, Olivia Pîrțac. *Comentariu la Legea cu privire la libertatea de exprimare*. http://www.ijc.md/Publicatii/mlu/legislatie/Comentariul_Legii_privind_libertatea_de_exprimare.pdf
9. *Legea privind accesul la informație* nr. 982-XIV din 11.05.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-90/664 din 28.07.2000. <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=228&lid=956>
10. *Legea presei* nr. 243-XIII din 26.10.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 2/12 din 12.01.1995 http://ijc.md/Publicatii/mlu/legislatie/leaga_presei.pdf
11. *Lege Codul auditivizualului al Republicii Moldova* nr. 260-XVI din

27.07.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 131-133/679 din 18.08.2006 <http://www.ijc.md/Publicatii/mlu/legislatie/LEGE%20Codul%20audiovizualului%20al%20Republicii%20Moldova.pdf>

12. *Legea privind transparența în procesul decizional* nr. 239-XVI din 13.11.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 215-217/798 din 05.12.2008. <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=228&lid=957>

13. *Legea cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației* nr. 30 din 07.03.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 69-74 din 05.04.2013. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=347276>

14. *Legea cu privire la activitatea editorială* nr. 939-XIV din 20.04.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 70-72/511 din 22.06.2000 <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/mo/md/md-086mo.pdf>

15. *Legea privind întrunirile* nr. 26-XVI din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 80/261 din 22.04.2008. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=327693>

16. Karel Vasak. *Les dimensions internationales des droit de l'homme*. UNESCO, Paris, 1978.

17. Duculescu Victor. *Protecția juridică a drepturilor omului. Mijloacele interne și internaționale*. Ediție nouă, revăzută și adăugată, București, 1998.

DEZVOLTAREA MICROLOGIEI ÎN ETAPA CONTEMPORANĂ

Constantin PISARENCO,
doctorand

SUMMARY

It traces the development of micro objects as sources of forensic information, highlighted the contribution of individual scientists in developing the doctrine of forensic micro objects.

Keyword: The history of Criminology, crime traces, microscopic traces, micro objects

REZUMAT

Evoluția teoriei științifice despre microobiecte, în calitate de izvor de informație criminalistică, a avut loc pe baza faptelor și evenimentelor studiate de savanții-criminaliști pentru cercetarea microobiectelor.

Cuvinte-cheie: istoria criminalisticii, urme infraționale, urme microscopice, microobiecte

Introducere. Dezvoltarea teoriei științifico-tehnice a avut impact asupra domeniului procesual penal. La depistarea infractorilor, ofițerii de urmărire penală și colaboratorii de poliție au început să utilizeze, de la sfârșitul sec. XIX, mijloace, metode și procedee de cercetare performante, de analiză a urmelor de infracțiune, inclusiv a microurmelor. Secolul XX s-a făcut remarcabil prin evoluția conceptului despre microobiect în calitate de izvor de informație criminalistică și constituirea unor noi direcții ale microobiectologiei criminalistice.

Scopul studiului a fost de a reliefa, în manieră consecventă, procesul de evoluție în sec. XX a cunoștințelor științifice despre microobiecte, în calitate de izvor de informații criminalistice, precum și de a reflecta contribuția deosebită a savanților la formarea microobiectologiei criminalistice.

Materiale și metode aplicate. A fost consultată literatura de specialitate la tema de cercetare,

precum și registrele electronice ale bibliotecilor de profil, inclusiv cărți și articole de reviste, pagini web și altele. Pentru obținerea cunoștințelor obiective referitor la problematica cercetată au fost utilizate metoda istorică, metoda logică, precum și alte metode de analiză a datelor factice.

Rezultate obținute și discuții.

De numele expertului-chimist Georg Popp din Frankfurt este legată prima abordare, realmente științifică, a utilizării în criminalistică a posibilităților chimiei, fizicii, microbiologiei, biochimiei și botanicii. Datorită lui G. Popp, la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX s-a început cercetarea intensivă a microobiectelor și sistematizarea lor.

În octombrie 1904, chimistul german August Brüning, în vârstă de 25 de ani, a fost prezent la procesul lui Karl Laubach în instanța orașului Freyburg. Tînărul savant a asistat la discursul senzațional al lui G. Popp, a cărui concluzie de expertiză se baza pe investigarea